

Kunnan tehtävät vesihuollossa: Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen

Vesiosuuskunnat, kuntien
vesihuoltolaitokset ja kunnat -opas

Esityksen sisältö

- Vesihuollon kehittäminen kunnan tehtävänä
- Vesihuollon kehittämissuunnitelma
- Vesihuollon järjestämisvelvollisuus
- Vesihuollon järjestäminen vesihuoltoverkostojen ulkopuolissa alueilla
- Vesihuoltoverkostojen laajentaminen ja toimintaedellytysten varmistaminen

Vesihuollon kehittäminen

- Kunnan vastuulla on vesihuollon kehittäminen alueellaan (Vesihuoltolaki 119/2001, 5 §)

Vesihuoltolaki, 5 §, 1 ja 2 mom:

Kunnan tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun.

Kunnan tulee yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten kanssa laatia ja pitää ajan tasalla alueensa kattavat vesihuollon kehittämissuunnitelmat. Kehittämissuunnitelmia laatiessaan kunnan tulee olla riittävässä yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

Vesihuollon kehittämissuunnitelma

- *Kunnan* on laadittava alueelleen vesihuollon kehittämissuunnitelma
 - » Yhteistyössä alueella toimivien vesihuoltolaitosten kanssa
 - » Ei ainoastaan kunnan vesihuoltolaitoksen kanssa → vesiosuuskunnat
- Vaikka suunnitelma ei ole sitovat, se on tärkein tulevaisuuden vesihuoltoratkaisujen suunnittelun työkalu
 - » Laatumiseen paneuduttava

Vesihuollon kehittämissuunnitelma

- Suunnitelmassa käsitellään sekä vesihuoltoverkostojen piiriin kuuluvien että niiden ulkopuolisten alueiden vesihuollon kehittämistä
 - » Verkostolaajennusten eli toiminta-alueiden laajentamisen arviointi
 - » Tarpeet kiinteistökohtaisten järjestelmien kehittämisessä
- Lainsäädännössä ei tarkkoja sisältövaatimuksia suunnitelmalle → joustava suunnittelun väline

Vesihuollon kehittämissuunnitelma

- Lähtökohtana vesihuollon kehittämisessä ovat alueiden käytön tarpeet → maankäytön suunnittelun osallistuminen kehittämissuunnitelman laadintaan ensiarvoisen tärkeää
 - » Ratkaisuja arvioidaan pitkälle tulevaisuuteen → asutuksen, palveluiden ym. sijoittuminen tulevaisuudessa vaikuttaa merkittävästi
- Kehittämissuunnitelma on osittain myös omistajaohjauksen väline → valtuusto hyväksyy kehittämissuunnitelmaan kirjatut tavoitteet vesihuollon kehittämisessä

Vesihuollon kehittämissuunnitelman sisältöä:

- Toiminta-alueaajennusten arviointi alueiden käytön tarpeiden perusteella
- Vesihuoltoverkostojen piiriin kuuluvien taantuvien alueiden vesihuolto
- Verkostojen ulkopuolisten alueiden vesihuollon tarpeet
- Vedenhankinnan ja jäteveden käsittelyn mahdollisuudet tulevaisuudessa
- Varautuminen esimerkiksi varavesiyhteyksien kautta
- Vesihuollon korjausvelka ja verkostojen saneeraaminen
- Eri vesihuoltoratkaisuiden kustannusvaikutukset → taksa
- Vesihuoltolaitosten hallinnointi ja organisaatiovaihtoehdot

Vesihuollon järjestäminen

- Kunta on velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin vesihuoltopalveluiden saatavuuden turvaamiseksi mikäli
 - » Suurehkon asukasjoukon tarve tai
 - » Ympäristön- tai terveydensuojelulliset syyt sitä vaativat

Vesihuoltolaki 6 §, 2 mom.

Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Vesihuollon järjestäminen

- Suurehko asukasjoukko arvioitava tapauskohtaisesti → myös tiheys vaikuttaa
- Ympäristönsuojelullinen syy voivat olla jäteveden vaikutukset läheisessä vesistössä
- Terveystoimintasuojelullinen syy voi olla kaivoveden huono laatu esimerkiksi liiallisen arseenipitoisuuden vuoksi

Vesihuollon järjestäminen

- Vesihuoltolain 6 § mahdollistaa järjestämisvelvollisuuden täyttämisen myös muilla tavoin kuin sisällyttämällä alue vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen
 - » Käytännössä esimerkiksi tarpeellisten kiinteistökohtaisten järjestelmien tukeminen soveltuu joihinkin tilanteisiin

Vesihuollon järjestäminen

- Vesihuoltolain 7 §:ssä määritellään alueet, joissa vesihuollon järjestämiselle ei ole muita vaihtoehtoja kuin alueen sisällyttäminen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen
 - » Esimerkiksi alueet joilla on runsaasti asutusta

Vesihuoltolaki 7 §

Kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai viemäriin on tarpeen asutuksen taikka vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrän tai laadun vuoksi.

Vesihuollon järjestäminen vesihuoltoverkoston ulkopuolisilla alueilla

- Vesihuoltoverkoston ulkopuolisella alueella vesihuolto toteutetaan kiinteistökohtaisin ratkaisuin
 - » Keskitettyihin verkostoihin liittyminen on aina ensisijainen vaihtoehto jos alueelle on rakennettu verkostot tai jos kiinteistöt on helposti liitettävissä läheisiin verkostoihin
- Kunta ohjaa vesihuoltoverkoston ulkopuolisten alueiden vesihuoltoa esimerkiksi määräysten kautta
- Määräyksiä jätevesien käsittelystä voidaan antaa
 - » Yleiskaavassa ja asemakaavassa
 - » Ympäristönsuojelumääräyksissä
 - » Terveystoimintamääräyksissä
 - » Rakennusjärjestyksessä
 - » Lietteiden käsittelystä jätehuoltomääräyksissä

Vesihuollon järjestäminen vesihuoltoverkoston ulkopuolisilla alueilla

- Ympäristönsuojelumääräyksissä nimetään esimerkiksi alueet, joilla noudatetaan haja-asutuksen jätevesiasetuksen (209/2011) perustasoa tiukempia käsittelyvelvoitteita
- Kaavoilla mahdollistetaan vesihuollon järjestäminen asianmukaisesti
 - » Asutuksen sijoittuminen → keskitetyt vesihuoltoverkostot
 - » Keskitettyjen vesihuoltoverkoston rakentamismahdollisuudet → tilavaraukset
 - » Tonttikoot → kiinteistökohtaisten järjestelmien rakentaminen
- Rakennusjärjestyksessä voidaan antaa ohjeistusta kiinteistökohtaisten järjestelmien rakentamiseen

Kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien luvanvaraisuus

- Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän rakentamiseen tai uusimiseen tarvitaan rakennus- tai toimenpidelupa (MRL 132/1999 125 ja 126a §)
 - » Rakennuslupa: järjestelmän rakentaminen uudisrakentamisen yhteydessä
 - » Toimenpidelupa: järjestelmän rakentaminen erillisenä työnä
- Toimenpidelupaa ei vaadita, jos kyseessä ovat toimet, joilla pidetään vanha järjestelmä toimintakuntoisena
 - » Esimerkiksi saostuskaivojen uusiminen
- Kunta voi määritellä rakennusjärjestyksessään alueita, joilla sovelletaan ilmoitusmenettelyä MRL 129 §:n mukaisesti

Kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien luvanvaraisuus

- Rakennus- ja toimenpidelupa ratkaistaan MRL:n perusteella (135-137 §, 138 §)
 - » Ei arvioida sitä täyttääkö järjestelmä muuhun lainsäädäntöön perustuvat vaatimukset!
- Ei myöskään oteta huomioon toiminta-alueella liittämisvelvollisuutta vesihuoltolaitoksen verkostoihin → hakijan vastuulla selvittää velvoitteensa
 - » Hakemusta ei hylätä vaikka vapautusta ei olisi myönnetty → rakennus- tai toimenpidelupa ei poista liittämisvelvollisuutta
 - » Kunnan viranomaisen tulee ennakkoneuvonnassa kertoa hakijalle asiasta

Vesihuoltoverkostojen laajentaminen

- Pääperiaate: Vesihuoltoverkostot rakennetaan alueille, joissa toteutuu vesihuollon järjestämisvelvollisuus (VHL 6 ja 7 §)
- Laajennukset suunniteltava ja arvioitava etukäteen: **VESIHUOLLON KEHITTÄMISSUUNNITELMA**
 - » Maankäytön suunnittelun näkökohdat → halutun yhdyskuntakehityksen edistäminen
 - » Tunnistetaan alueet, joissa ympäristön- tai terveydensuojelulliset syyt *edellyttävät* keskitettyjä vesihuoltoverkostoja: verkostolaajennukset eivät riipu asutuksen määrästä!
 - » Varmistetaan vesihuoltolaitosten toimintaedellytykset

Vesihuoltoverkostojen laajentaminen

- Asukkaat voivat vapaaehtoisuuteen perustuen rakentaa verkostot alueelle omalla kustannuksellaan
 - » Kunnan ei pidä tukea, mikäli ei voida todeta vesihuollon järjestämisvelvollisuutta
 - » Liittymisen pitää perustua vapaaehtoisuuteen → ei velvoitetta toiminta-alueen kautta
 - » Tällaisen toimijan pystyttävä toimimaan jatkossakin itsenäisesti → kunta ei voi ottaa vastuulleen

Vesihuoltoverkoston laajentaminen - toimintaedellytykset

- Suunnitteluvaiheessa tulee varmistaa vesihuoltolaitokset tekniset ja taloudelliset toimintaedellytykset
 - » Alueen asukaspohjan tarkastelu ja sen ennakoitu kehittyminen
 - » Verkostojen rakentamis- ja ylläpitokustannukset liittyjää kohden → todellinen liittyjä määrä!
 - » Tekninen toimivuus: maasto-olosuhteet + liittyjä määrä

Vesihuoltoverkostojen laajentaminen - liittyjämäärä

- Toiminta-aluerajauksella varmistetaan riittävä liittyjämäärä
 - » Rajataan järjestämisvelvollisuuden perusteella
 - » Vesihuoltolaitos voi tarjota palveluita myös toiminta-alueen ulkopuolisille alueille
 - » Toiminta-alueen määrittäminen ei ole aina välttämätöntä!
- Mikäli toiminta-alue ei rajata, on riittävä liittyjämäärä varmistetta *etukäteen* kirjallisten sopimusten kautta
 - » Suunnitteluvaiheessa selvitettävä todellinen liittymishalukkuus → hankkeen järkevyyden arviointi
 - » Liittymishalukkuuden ollessa tarpeeksi korkea suunnittelu voidaan aloittaa ja sopimukset laatia

Vesihuoltoverkostojen laajentaminen – liittyjäkohtaiset kustannukset

- Liittyjäkohtaisten kustannusten arviointi:
 - » Verrataan keskitetyn ja kiinteistökohtaisen ratkaisun **elinkaarikustannuksia kyseisellä alueella**
 - » Ympäristön- tai terveydensuojelulliset vaatimukset otettava huomioon → joissakin tapauksissa keskitetyt verkostot ovat ainoa vaihtoehto
- Keskitettyjen verkostojen rakentaminen ja niihin liittyminen on aina ensisijainen vaihtoehto, jos
 - » Se on kustannustehokkain vaihtoehto *pitkällä aikavälillä*
 - » Ympäristön- tai terveydensuojelulliset syyt sitä vaativat

Vesihuoltoverkostojen laajentaminen – tekniset toimintaedellytykset

- Verkstopituus liittyjää kohden tai pitkät yhdelle kiinteistölle vievät johdot → tekninen toimivuus voi vaarantua
 - » Talousveden laatuongelmat
 - » Tukokset viemäriverkostossa

Toteuttajataho vesihuoltoverkoston laajennushankkeissa

- Verkostolaajennukset pitäisi rakentaa olemassa olevan vesihuollon toimijan toimesta
 - » Kunnallinen vesihuoltolaitos
 - » Vesiosuuskunnat
- Suomessa toimii 1500 vesihuoltolaitosta → vesihuoltokentän selkeyttämiseksi määrän toivotaan vähenevän
 - » Suuremmissa yksiköissä ammattimaisuus paranee
- Mikäli rakentamisesta vastaa uusi toimija, tulee sen elinkaari pohtia jo perustamisvaiheessa
 - » Liittäminen jossakin toiminnan vaiheessa toiseen vesihuoltolaitokseen

Yhteenveto: uutta verkostoaluetta suunniteltaessa arvioitavat seikat

1. Vesihuollon järjestämisvelvollisuus → toiminta-alue?
2. Verkostojen merkitys ympäristön- ja terveydensuojelun kannalta
3. Asukkaiden liittymishalukkuus sekä sitovat ilmoitukset liittymisestä, mikäli järjestämisvelvollisuus ei ole selkeä
4. Vesihuollon kehittämissuunnitelmaan sisältyminen
5. Liittyjämäärä (vakituiset asunnot + loma-asunnot)
6. Väestönkehitys alueella
7. Hankkeen liittyjäkohtaiset kustannukset
8. Verkstopituus ja liittyjien väliset etäisyydet
9. Verkostojen tekninen toimintakyky

Vesihuoltoverkostojen laajentaminen

- Käytännön kriteerejä vesihuoltoverkostojen laajentamiseen on selvitetty
 - » Haja-asutusalueen yhdyskuntarakenne ja vesihuoltopalvelut vuoteen 2030 eli SYKE:n HAKEVE-hanke
(<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=25821&lan=fi#a3>)
 - » Valtakunnallinen viemäröintiohjelma
(http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/tiedotteet/121220_viemarointiohjelma.html)

Lisätietoja:

Projekti-insinööri Henna Luukkonen

Suomen Kuntaliitto

henna.luukkonen@kuntaliitto.fi

0503428075